

JAAREINDE
2020

JAARBEGIN
2021

die stilte van die ou opstal
waar die verledeling na terugkeer
waar-skyflik om te vergaan
deel mag word van die stilte

die stilte van in ou huis se soet reuke
wat nie geplaas kan word van mensedrome
en soet herinneringe se stilte wat hier gelewe
en vergaan het om stil te word

is stiller en voller en meer uitgehol
deur tyd as wat die nag daar buite
met al haar geleidinge van oneindedeinende
stites en sterrevaart in sonnestelsels
wat wippe is vir nagvoëls ooit kan wees

want die stilte van die ou huis is die stilte
van mense wat eens hier was en altyd hier is
om die stilte van menswees te verbeeld
en te belewe as heling

die naderende dood sonder jou af van jou soortgelykes –

ook al reeds omdat jy meer dooie mense ken as dié wat nog dink hulle lewe en dat hulle lewe *al* is –

die naderende dood wil hê dat jy nou anders gaan besin oor die rumoer en die stryd en die waan en waansin van te gelewe het selfs al sou jy jou moes verbeel jy is mens

(« as ek dit weer alles oor sou kon doen »)

die naderende dood sonder jou af
om te besef jy sou dit alles
presies *net so wéér* wil doen
om te weet sonder om te weet
wat dit is om mens te kon wees

(van hoe dit gaan wees om mens te wil wees)

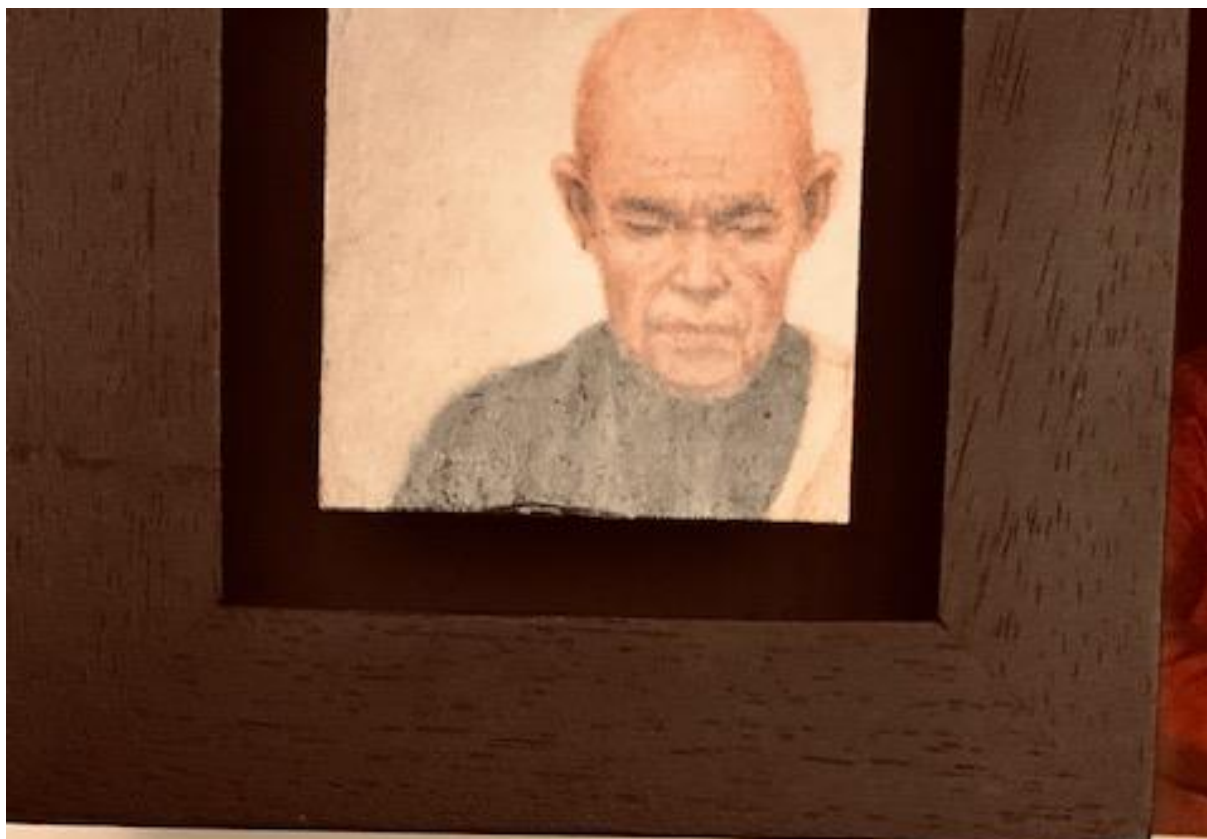
Elkeen van ons is volmaak en net so ook onvolmaak in wat ons belewe as eie tyd.

Om kwaad te wees vir wat ons belewe as die omlynings van skaduwees wat ons woorde noem, en dikwels woorde van die hart, is om kwaad te wees vir die pad wat ons loop. Hoe ons deur passe in die berge geloop het onder laag op laag dansende wolke in feesgewade van die fynste materiaal, en hoe hulle ons teen die reën beskerm het, en af en toe bo in ‘n kloof was daar opeens ‘n oopwaaiering van roofvoëls hoog en stil op die vlerk wat dan ‘n wind moes wees, om hier op die rug te kom lê op die dak van ‘n herberg en na die sterre te kyk, moeg, o so moeg. En om te onthou. En om ‘n korrel druif in die mond te neem is om ‘n ster soet te laat oopgaan en oplos en dit af te sluk soos ‘n byna vergete herinnering. Dis goed om tegelyk weemoedig én bevry te wees dis selfs nog beter om in jou oorgawe bly te wees vir die ander se onthalwe. Waar die druiwe vandaan sou kom ? Uit die buurman se tuin waar die prieël wild gerank het hy is lankal dood en vergete. Maar iets van die lou soetigheid het agtergebly selfs al groei dit nou buite die grensdrade van die herberg waar die grond mettertyd weggekalwer is om berg-af deel te word van die vallei ver benede waar skaduwees tasbaar is. Rus nou eers ‘n bietjie. Lê op die rug en droom met oë oop van ‘n prieël lank lank terug toe die liefde nog ‘n innigheid was. Soos ‘n onvolmaaktheid. Moenie besitlik wees nie moenie meer verwag as rus en vrede nie, nie alle antwoorde het vrae nodig om begryp en verteer te word nie. Miskien sal jy dan weer terug wil gaan na ‘n vallei met vrugbare hange in die berg hoër na waar jy nog jonk was, om daar ‘n lappie wingerd aan te lê. Jy sal nie ‘n herberg wil wees nie. Maar soms sal jy oop-oog op die rug in die diep nag droom van hoe dit was om te lewe. En miskien sal jy soms ook wanneer jy nie wéét nie en nie hoef te weet of dit net ‘n vae gedagte is nie, iets van ons wat hier was wil onthou.

Want die mate van ons betrokkenheid gaan die bestek van ons saampraat definieer en daarmee ons hoop op agentskap dit help immers nie om van die wal af te staan en skree op die lyke wat in die stroom verby dryf nie. Wat nie wil sê dis soms goed om te praat of 'n mening te lug oor 'n situasie wat jy niks van weet nie dis goed soms om 'n bos in die hond te gooi. Al moet jy dan ook hardloop vir jou lewe vir die krokodil wat op jou afstorm.

*vriende, medesterwendes
mag julle met die onskuld
van 'n kind vir wie die wêreld
'n wonderwerk is nog nie weet
van wrok en van vrees
nog nie en nie meer krom
getrek word van pyn
en weemoed
nie weet van blinde wurms
in die aarde
nog nie nog nie nog nie
wonder oor die weggaan
in die grond of die vuur of die water*

vriende, medesterwendes

hier lyk ons nog ewe windgat
maar eintlik het die insamel
van bewuswording mét begeerte of sonder sin
met ander woorde die byna *vol*
genoeg om *leeg* te wees
geskep uit stamelende bestaan ook *tyd* genoem
ons faktap geslaan
ontdaan van sin en vleeslike vergestaltung

ontdaan van syn en vleeslike vergestaltung
hang ons nog 'n oomblik aan
die skyn van te bestaan het
ten minste vir die skryf van hierdie
woorde met blinde gesigte na die lig gekyk
en die arms om mekaar se gedaantes gedaan

al wat oorbly

wanneer dié wat weggekóm het
terugkeer om
hulle wat agtergebly het
te help begrawe

is al wat oorbly

vir ons wat kon wegkom
om terug te keer
om julle wat agterbly
te help begrawe

ka-miljoen

die verkleurman beweeg
as akrobaat op die naat van vuur
waar al sy toekomstige gewig
geweeg wag
in die ewewigsoeke van skrywe
na onsigbaarheid se gesig

dit wil sê vergaan se sêvergang
in balans gebring
as vertaling om die dood te vervang

en indien hy die prooi van woorde

moet verloor
met die wik na beskikking
tog nog die ballas van gewaag het
soos aas
te mag hang aan die lewe se vashoumik
al langs die as van ewigheid

se soetjies verder trap in die asse van stilte

(neegegeen)

want wanneer jy iets
werklik begryp het
tot so 'n totaaltaal
dat 'jy' *iets* is
en heeltemal leeg
en daar geeniets is
om te verstaan nie
is dit onmoontlik
om aan te gee

die lewe is 'n tong
proe – bestryk grein – vly –
formuleer en maak die syn
kenbaar genoeg vir die groet
van afskeid neem
om dood te gaan :

om in die dood se gang
die sterftong
uit te steek vir die lewe

al op die vlugstreep woorde deur die nag gereis na niks
die naat ink gevolg tot waar dit reep
en die doek te voos is vir lap of stik

kaalgeslag oop en bloot gelê
op die nalaatnaat van lewe
as ontbinding
onder die vlerkverdonkerende koue swart son

nog kon weet hoe syfer woorde weg uit die vers
na waar *hier* soek is

lyfskrywe vrug en wik ewe vir skikking
maar vrotword is die oplase aas
gehang in die mik van stilte
om hemelse leservoëls mee af te skrik

Y CUANDO LLEGUE EL DÍA DEL ÚLTIMO VIAJE,
Y ESTÉ AL PARTIR LA NAUVE QUE NUNCA HA DE TORNAR,
ME ENCONTRARÉIS A BORDO LIGERO DE EQUIPAJE,
CASÍ DESNUDO, COMO LOS HIJOS DE LA MAR.

ANTONIO MACHADO, 1875-1939.

M. G. G.

GESÊ DIS NIE TE SÊ

die					
die	laaste				
die	laaste	woord			
die	laaste	woord	is		
die	laaste	woord	is	nog	
die	laaste	woord	is	nog	nie

On a rien et On a tout
On a rien parce qu'On a tout
On a tout parce qu'On n'est rien

« Mag daar altyd 'n lig brand in julle huis
Mag die paddas julle onthou
Mag die appels aljaar soeter word
    En die druiweprieël groener
Mag julle vriende wyn saambring vir die kuier
Mag die huis wat julle betrek deurtrek bly
    Vertrek vir vertrek
Van die geur van sederhout en malvablare
Mag die walle van julle slote nie te gou inkalwe
    En instort nie
Sodat die water nog helderder daarin kan vloei
Mag die sterre en die berg en die stilte
Oor julle en julle gesin bly waak
Nou en môre en môre se aand
    En elkeen van daardie dae se nag »

*Gedagtig aan Ampie, en al die ander wat gegaan het om altyd hier te wees
Met ons hartlikste wense vir die feesgety en die komende jaar*